Биба Володимир Васильович, кандидат технічних наук, доцент,
НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Пінчук Наталія Михайлівна, кандидат технічних наук, доцент,
Політехнічний університет ді Барі, м. Барі, Італія

ВІД ОСВІТНЬОЇ ІНІЦІАТИВИ ДО ПАРТНЕРСТВА: МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Сучасний розвиток територіальних громад безпосередньо пов’язаний зі спроможністю створювати умови для якісної, доступної та безпечної освіти. У процесі децентралізації органи місцевого самоврядування отримали значну відповідальність за розвиток мережі закладів освіти, забезпечення її доступності та врахування освітніх потреб населення. Закон України «Про освіту» визначає повноваження органів місцевого самоврядування у сфері освіти та передбачає можливість громадського самоврядування і державно-громадського управління освітою [1]. Громада є не лише територією функціонування закладів освіти, а й важливим суб’єктом формування локальної освітньої політики.

Актуальність розвитку партнерської моделі зумовлена тим, що сучасні освітні виклики не можуть бути повністю вирішені ресурсами окремого закладу освіти або місцевого бюджету. Воєнні ризики, пошкодження освітньої інфраструктури, освітні втрати, цифрова нерівність, необхідність психологічної підтримки дітей та потреба у формуванні компетентностей, затребуваних ринком праці, потребують об’єднання фінансових, кадрових, інформаційних та організаційних ресурсів. Саме тому перспективним напрямом є перехід від окремих освітніх заходів до системного партнерства між органами місцевого самоврядування, закладами освіти, бізнесом, громадськими організаціями, батьківською та учнівською спільнотою, закладами вищої освіти та іншими зацікавленими сторонами.

При цьому розвиток освіти доцільно розглядати не лише як забезпечення функціонування мережі закладів, а як складову формування людського та

соціального потенціалу території. Саме тому освітня політика громади має бути пов’язана з довгостроковими цілями її соціального розвитку, розвитком людського капіталу та створенням умов для професійної реалізації населення [2].

Важливою передумовою партнерства є наявність конкретної проблеми, яка має бути перетворена на освітню ініціативу. При цьому ініціатива повинна починатися не з пошуку фінансування, а з визначення реальної потреби громади, її масштабів та можливостей вирішення.

Освітню ініціативу доцільно розглядати як перший етап формування партнерської взаємодії. Логіку такого процесу можна представити як послідовність: освітня проблема; визначення потреби; формування ініціативи; пошук партнерів; розподіл ресурсів і відповідальності; реалізація спільного проєкту; оцінювання результатів; масштабування досвіду.

Така послідовність дає змогу перейти від ситуативної допомоги до довгострокової моделі співпраці. Водночас проєктний підхід забезпечує можливість конкретизувати цілі, визначити відповідальних учасників, ресурси, строки та очікувані результати партнерської взаємодії. Застосування принципів проєктного менеджменту є особливо актуальним в умовах нестабільного середовища, коли управлінські системи мають бути здатними швидко адаптуватися до змін [3].

Особливе значення має стратегічне планування. Стратегія розвитку освіти громади повинна містити не лише перелік проблем і бажаних результатів, а й механізми залучення партнерів та ресурсів. У такому підході освітній проєкт розглядається як складова загального розвитку громади, а не як ізольований захід окремого закладу освіти.

Важливо розмежовувати поняття «партнер» і «донор». Донорська підтримка переважно передбачає передачу ресурсів для реалізації певної ініціативи, тоді як партнерство ґрунтується на взаємній участі сторін у досягненні спільного результату. Партнер може надавати фінансові ресурси, обладнання, експертні знання, приміщення, інформаційну підтримку, доступ до професійного середовища або можливості для практичного навчання. Тому ефективність

партнерства визначається не тільки обсягом залучених коштів, а сукупним внеском усіх учасників.

Перспективним є формування освітньої екосистеми громади, у якій органи місцевого самоврядування виконують координаційну функцію, заклади освіти є центрами реалізації освітніх програм, бізнес забезпечує зв'язок із ринком праці, громадські організації – суспільну залученість, а заклади вищої освіти – експертну та інноваційну підтримку. Така взаємодія дозволяє об'єднати ресурси різних суб'єктів навколо спільних освітніх цілей.

Ефективність освітнього партнерства доцільно розглядати через чотири групи результатів: освітні, соціальні, економічні та інституційні. Освітній результат характеризує зміни у доступності та якості освіти, сформованих компетентностях і можливостях навчання. Соціальний – рівень залучення мешканців та доступність освітніх можливостей. Економічний пов'язаний із розвитком людського капіталу, професійною орієнтацією молоді та відповідністю підготовки кадрів потребам місцевого ринку праці. Інституційний результат відображає спроможність громади реалізовувати подібні проєкти надалі.

Відповідно, оцінювання партнерського проєкту не повинно обмежуватися фактом виконання запланованих заходів або освоєння коштів. Доцільно враховувати кількість учасників, охоплення цільових груп, кількість партнерських організацій, обсяг залучених ресурсів, рівень задоволеності учасників, кількість здобувачів освіти, залучених до практичної взаємодії з роботодавцями, а також можливість продовження та масштабування проєкту.

Таким чином, перехід від освітньої ідеї до партнерства є управлінським циклом, що передбачає послідовне проходження етапів діагностики проблеми, формування ініціативи, визначення партнерів, розподілу ресурсів і відповідальності, реалізації та оцінювання результатів. При цьому ключовим є не сам факт залучення партнерів, а формування стійкої системи взаємодії, у якій кожен учасник має визначену роль і зацікавлений у досягненні спільного результату.

Отже, ефективний розвиток освіти у територіальних громадах потребує переходу від фрагментарних заходів до системного управління освітніми ініціативами. Основою такого переходу є партнерство, у межах якого різні суб'єкти спільно визначають проблему, формують проєкт, об'єднують ресурси та несуть відповідальність за результат. Запропонована модель «потреба громади – освітня ініціатива – партнерство – спільний проєкт – оцінювання результату – масштабування» може бути використана як основа для підвищення спроможності громад у сфері освіти, ефективнішого використання ресурсів та розвитку людського капіталу.

Список літературних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Законодавство України: база даних / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 28.09.2026).

2. Биба В.В., Пінчук Н.М. Стратегії управління людським і соціальним розвитком у регіонах України: приклад Полтавської області. *Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: Теорія і практика.* IX Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, 20 жовтня 2025 р., Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025. С. 251–253.

3. Пінчук Н.М., Биба В.В., Передерій Ю.Ю. Трансформація систем управління на засадах проєктного менеджменту в умовах нестабільного середовища // Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Сталий розвиток складних соціально-економічних систем в умовах сучасних змін та викликів», 21–22 травня 2026 року. С. 522–524.